

Проф. др Вељко Брборић
Филолошки факултет, Београд
brboricv@fil.bg.ac.rs

АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ СРПСКОГ ПРАВОПИСА

Зашто ова тема?

- У последња два века питања језика и правописа била су у тесној вези са друштвеним питањима.
- Језик је важна идентитетска компонента, не и једина. **"Језик је основно оруђе културе сваког народа. У њему се одражава појмовни свет којим је овладало неко друштво, али он уједно утиче на могућност даљег развоја културе"** (П. Ивић).
- Правопис није најважнији, али је очигледан, писано оставља траг, постаје докуменат, сведочанство о полуписмености и неписмености!
- Љубазан позив организатора...
- Подсећање на М. Екмечића...

Зашто ова тема?

- За 20 година потписао сам пет књига које у наслову носе реч правопис:
- Правопис српског језика у наставној пракси;
- Правопис и школа;
- О српском правопису;
- Муке око језика и правописа;
- О правописцима.

ЛИЧНИ УГАО

ПРЕ ПОЧЕТКА

пиши као што говориш

правопис₁

фонолошки однос
фонема и графема

реформа азбуке

правопис₂

фонолошки и морфонолошки принцип
у оквирима лексема

примарни правописни принцип

пиши као што треба

правопис₃

скуп правила који регулише
неке конвенције у писању

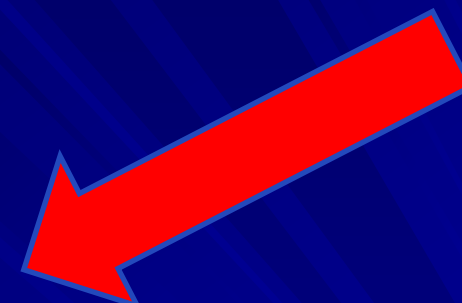
секундарни правописни принципи

ПОЧЕТАК: 1810. ГОД.

От куд слѣдуе: да за ѣзик ѣдан толико писмена треба, колико звучитѣя прости све рѣчи нѣгове имаду. Яко и є манѣ, то не будемо сваку рѣч зати либо пред очи поставити мотѣи, или ко ю и упишемо, то буде морати чрез су а веть писмена бити; налагаютьи нѣима ту дѣу, тако ретѣи, дужност и службу, за кою обносити чисто ни постала нису. Яко и є пако више, то, окром што су непотребна, ѣзику с' временом вредительна бити могу; равно како' и Писменником причина главоболѣ и што какови праздни повод измишлѣна.

Сава Мркаљ,
Сало дебелога
јера либо
азбукопротрес

ПОЧЕТАК: 1810. ГОД.

ОТ ДАНАС СВЕ НАШЕ ПРА-
ВОПИСАНИЕ ПОД ОВО ДОЛАЗИ НАЧАЛО: ПИШИ КАКО
ШТО ГОВОРИШ.

Сава Мркаљ,
Сало дебелога јера либо
азбукопротрес

САВА МРКАЉ – (не)правда

- О Сави Мркаљу се и данас врло мало зна изван србистичких кругова. Обично се каже да је један од Вукових претходника. Поред низа појединачних радова, вреди поменити две целовите студије:
- 1. Гојко Николиш, *Сава Мркаљ - повијест о једом страдалнику*,
- 2. Опачић-Лекић Вукосава, *Сава Мркаљ - живот и дело*.

Писменица, 1814. год.

Перва и највећа критика, која ће срести ову моју Писменицу, бит' ће сверху начина правописанња: и ја сам истина о овоме много сумњао и размисљавао, но најпосле ми се учинило да је овако најлагше дотерати Сербско Правописанње под оно заглавље: ***Пиши, као што говориш; а читај, као што је написано.*** Да је оно правописанње најбоље и најлагше, које може под речено заглавље доћи, то ће сваки признати; а **водили овај мој правописанња начин** у право к томе заглављу, то нека суде разумни ревнители Сербскога књижества.

Вук Стефановић Караџић,
Писменица српског језика

ПОДСЕЋАЊЕ

- Доситеј Обрадовић у Писму Харалампију каже:

“Моја ће књига написана бити чисто српски, какогод и ово писмо, да је могу разумети сви српски синови и кћери, од Црне горе да Смедерева и Баната” (Обрадовић 1783).

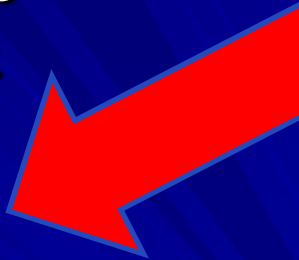

Доситејева намера и жеља остварила се тек, безмало, цео век касније.

ПОДСЕЋАЊЕ, 1847.

- "Покрај многијех другијех невоља књижевност наша јако заостаје и за то што нам се књижевници још не могу да погоде ни каковијем словима треба да пишемо. Ево већ тридесет година како се око тога виче и препире. Свако мисли да има право, па не ће ни један да попусти, а истина кукавица страда и сиромах народ" (Даничић 1847: 3).

ПОДСЕЋАЊЕ, И. АНДРИЋ

- Отпора Вуковој реформи је било много и они се могу разумети, забрана је било превише и њих ипак није увек могуће објаснити.
 - **"Као сваки реформатор Вук је био и рушитељ и градитељ, и више градитељ него рушилац, али је савременицима, нарочито у прво време, морала бити много видљивија рушилачка страна његовог потхвата"** (Андрић 1972: 17).
-

Периодизација српског правописа

- Уколико бисмо хтели направити периодизацију развоја српског правописа, од почетка српске писмености до данас, могли бисмо је поделити у три фазе, које би биле омеђене значајним годинама, значајним делима и значајним личностима, које се, мање или више, директно или индиректно тичу историје и развоја српског правописа.

Ево тих периода:

1. докодификацијски (довуковски) период,
2. кодификацијски (вуковски) период,
3. посткодификацијски (поствуковски) период.

Докодификацијски период

- **Докодификацијски период**, то не може бити спорно, почео је словенском, тј. српском писменошћу и **завршио се 1818.** године Српским рјечником Вука Стефановића Караџића.
- Тај период, иако веома дуг, осим за историчаре језика, данас, нема никаквог значаја за савремено стање, када је посреди наша ортографија.

Кодификацијски период (1818–1868)

- Кодификацијски период трајао је пола века (50 год.), почео је 1818. (Српски рјечник). године и завршио се 1868. године, четири године после Вукове смрти, када је скинута и последња забрана с Вуковог реформаторског рада.
- Вуков правопис код Срба је у употреби од свог стварања, од дефинитивног озваничења, до данас, са мањим изменама у ограниченом броју случајева.

Кодификацијски период

- Он је, систематски изложен у *Српској граматици Стојана Новаковића* (1894) и у студији *Љубомира Недића О правопису и интерпункцији* (1894).
- Подржан је и од великог хрватског граматичара *Томислава Маретића* у *Граматици и стилистици хрватскога или српскога књижевног језика* из 1899. г.

ПОДСЕЋАЊЕ

- Срби су на почетку двадесетог века имали свој (српски) правопис да би, почетком двадесетог века, ушли у **српскохрватско правописно и језичко заједништво** из кога су изашли тек на крају двадесетог века.
- То "**заједништво**" је било резултат политичких, културних и (социо)лингвистичких прилика кроз које су прошли народи на простору четири **истојезичне републике** (Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Црна Гора).

Српски правопис, XX век

- Од победе **Вукове реформе** и његових правописних начела у српском правопису није било (пре)великих правописних промена.
- **Српски** правопис с почетка двадесетог века постао је **српскохрватски**, да би, поново, на крају двадесетог века постао **српски**.
- У том стогодишњем периоду било је правописне еволуције, дешавале су се одређене измене, поправке, разраде и неке промене правописних решења.

Период од 1868. до 1923.

српски = српскохрватски

- Стево Чутурило, *Српски правопис за школску употребу* (1884).
 - Милана Петровића, *Српски правопис за средње школе* (1914).
 - Александар Белић, Правопис српскохрватског књижевног језика (1923)
 - Аутор у предговору каже и ово: „Свако зна да у писању речи влада у нашем језику прилична неједнакост. Задатак је ове књиге да ту неједнакост, у колико је могуће, уклони“.
-

Српски правопис, почетак XX века

- Српски правопис на прелазу из XIX у XX век био је већ консолидован и стабилан.

То је иначе период, када су потоње истојезичне републике будуће Југославије (оне која ће бити створена 1918) прихватиле у целини српски правопис и Вукова правописна решења пре стварања прве Југославије.

ПАЖЊА!

- Наиме, правописно приближавање Хрватске и Босне и Херцеговине десило се крајем XIX века, неколико деценија пре стварања прве Југославије. Црна Гора је у целини следила српски језички модел, па ту и не може бити говора о приближавању.

И. Броз, 1892. и Д. Брозовић, 1985. г.

- Како је био урађен тај правопис најбоље сведоче ауторове речи из предговора: „**Ја сам израдио правила у главноме према начелима којих се држао Вук и Даничић, а само гдјешто одступио сам од њихова писања**” (Броз 1892 : III).
- Ову тврдњу, безмало век касније, потврдио је један од најпознатијих хрватских лингвиста друге половине XX века Далибор Брозовић:
„**Брозов правопис уноси у хрватску језичку праксу фонолошка правописна начела, отприлике она иста која је у Срба инаугурисао Караџић још године 1818. својим великим Српским рјечником**” (Брозовић 1985: 10).

Босна и Херцеговина, 1883.

- Иако под окупацијом, Босна и Херцеговина је крајем XIX века у целини прихватила српски правопис и његова решења, о чему илустративно сведочи цитат из Ревизије правописа српско-хрватскога језика који је потписао Замјеник земаљског поглавара у Сарајеву: **„За писмено употребљавање српско-хрватскога језика уведен је 1883. у овоземне јавне уреде и школе т. зв. Вук-Даничићев фонетски правопис“** (Ревизија 1912: 1).
- Ове цитате, о правописној ситуацији у Хрватској и Босни и Херцеговини није нужно посебно коментарисати, а овде их доносимо као илустрацију.
- **Савремено стање: Република Српска и Федерација!**

Црна Гора

- Што се, пак, тиче Црне Горе, до почетка ХХІ века, тамо није било говора о засебном језику, па ни о правопису, јер је до свог политичког осамостаљена језички и правописно била српска.
- Крајем ХХ века, у његовој последњој деценији, јављају се и у Црној Гори покушаји језичког сепаратизма, (...)
- Црногорска правописна засебност углавном се огледала у раду Војислава Никчевића и његовог *Црногорског правописа* (1997), кога нико од језичких стручњака није озбиљно схватао.
- **Правопис црногорског језика, 2010, 32 слова**
- **Савремено стање у Црној Гори, лето 2026.**

Правописно упутство, 1929. г.

- Поткрај 1918. године декларативно је створена прва Југославија. Језички простор је био различит и национално и културно и образовно разједињен.
- Уједињење ишло је споро и никада није ни остварено у целини. У Србији, Босни и Херцеговини и Црној Гори коришћен је Белићев, а у Хрватској Боранићев правопис.
- Реаговало је тадашње Министарство просвете и донело **Правописно упутство за све основне, средње и стручне школе (1929)**. У предговору се каже да се у свим школама наше земље користи један правопис, али да у њему има неуједначености и различитих решења па **„И сами наставници не знају који је правописни начин бољи и који треба употребљавати“** (ПУ 1929: 3).

Правописно упутство, 1929. г.

- Упутство је било, тако нам данас изгледа, заиста обавезујуће што може сведочити да је једанаест година после уједињења држава функционисала и да је намеравала спровести потпуно језичко и правописно уједињење. За почетак се кренуло од школског узраста:
- **„Начин писања изнесен у овом правилнику мора се примењивати у свим новим издањима школских књига. Ниједан уџбеник, било да представља ново издање раније издате књиге, било да се сада први пут издаје, не може бити одобрен за школску књигу, ако није израђен по овим правилима“** (Правописно упутство 1929: 3-4).

Уједначени начин писања, који је био компромис између Белићевих и Боранићевих решења примењиван је од школске 1929/30. године.

Одмах су реаговали и Белић и Боранић и приредили нова издања.

Правописно "уједињење", 1930. г.

- Када је 1930. године изашло ново издање Белићевог и Боранићевог правописа, усклађено са захтевима Правописног упутства, дошло се до правописног јединства, којем су у минулих 100 година „тежили“ и Срби и Хрвати.
- Ипак, ово, „правописно уједињење“ Хрвати су прихватили као наметнуто, ваљда због тога што је стигло из Београда и већ тада се тек створено правописно јединство почело оспоравати.
- **Дошло је до првих неспоразума, чим се дошло до јединства, као да су зажалили што им се жеља испунила.**

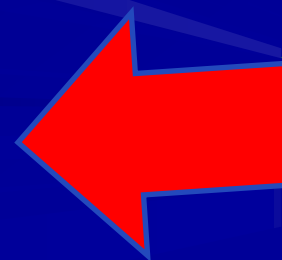
Правописно **разједињење** (прво)

- Хрвати су, чим је правопис уједињен, имали замерке, тако је оснивањем Бановине Хрватске (1939) поново обновљена ранија Боранићева норма, она из 1928. године, чиме су Хрвати одустали од десетогодишњег правописног заједништва, (1929–1939).
- Потом је стварањем Независне државе Хрватске (1941) издата нова наредба о хрватском правопису, у којој се прописују правила коријенског писања.

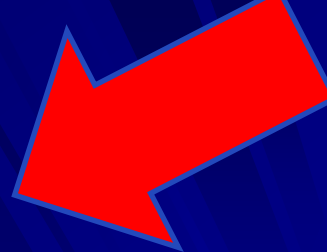
Разједињење (1941), па уједињење (1945)

- Почетак Другог светског рата одмах је јасно показао колико нам је правописно (као и државно) јединство чврсто. Како другачије објаснити правописну хитрину окупиране земље и једног дела њених нових власти.
- Када су Хрвати у вихору Другог светског рата и правописно побегли од Срба, ни Срби, односно тадашње власти, нису хтели остати дужни, па су, истина, са нешто закашњења и они реаговали. Тако од 1943. имамо **Ново правописно упутство српског књижевног језика** од стране Недићеве владе.

1945. = БРАТСТВО И ЈЕДИНСТВО !

Новосадски договор, 1954. г.

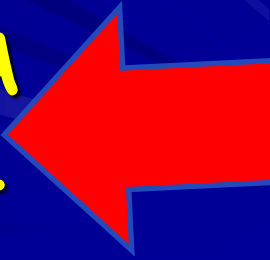

- **Новосадски књижевни договор из 1954.** године и формирање заједничке правописне комисије имао је циљ да се постигне потпуна унификација правописа српскохрватског језика. Опет је то био компромис између изворног Белићевог и изворног Боранићевог правописа.
- Био је то покушај другог целовитог правописног заједништва Срба и Хрвата у XX веку, после оног из 1930. године.
- **Србија, Босна и Херцеговина и Црна Гора држале су се правописног заједништва и доследно примењивале Правопис српскохрватског књижевног језика из 1960. године, све до последње деценије XX века.**
- Декларацијом о хрватском језику 1967, када су се Хрвати од рекли Новосадског договора, па и заједничког правописа.
- Ипак, овај правопис је, на неки начин, задржан у Хрватској још две деценије, све до 1986. године

Период двеју матица (МС и МХ)

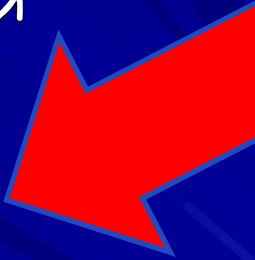
- Закључке тродневног рада потписало је више од **60 учесника**, од којих су многи књижевници.
- Правописна комисија била је **једанаесточлана**:
- Р. Алексић, А. Белић, Ј. Вуковић, Љ. Јонке, Р. Лалић, С. Павешић, П. Роглић, М. Стевановић, Ј. Хам, М. Хаџић и М. Храсте;
- Коначну стилизацију текста урадили су М. Стевановић и Љ. Јонке, док су речник средили Р. Алексић, Ј. Вуковић и М. Храсте.

ПРАВОПИС СРПСКОХРВАТСКОГА КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА, 1960. г.

- (екавски и ијекавски; ћирилица и латиница).

Период двеју матица (МС и МХ), 1960. г.

- Правописна комисија, која је формално стајала иза заједничког правописа радила је дуго, с доста несугласица, компромиси су били неминовност, да би се после шестогодишњег рада (од 1954 до 1960) појавио правопис, који је, нема сумње отклонио неке слабости постојеће норме (нпр. изостављање ј у примерима *ракиски*, *змиски*, *историски*; а и одустајање од формалне интерпункције код Боранића), али је и донео многе правописне дублете.
 - Правопис је тешко настао..., од 1954 до 1960.
 - Правопис је опстао док и државна заједница.
 - **Матица српска је на неки начин постала институција која се старала о српској ортографији друге половине XX века.**
-

Криза заједничког Правописа

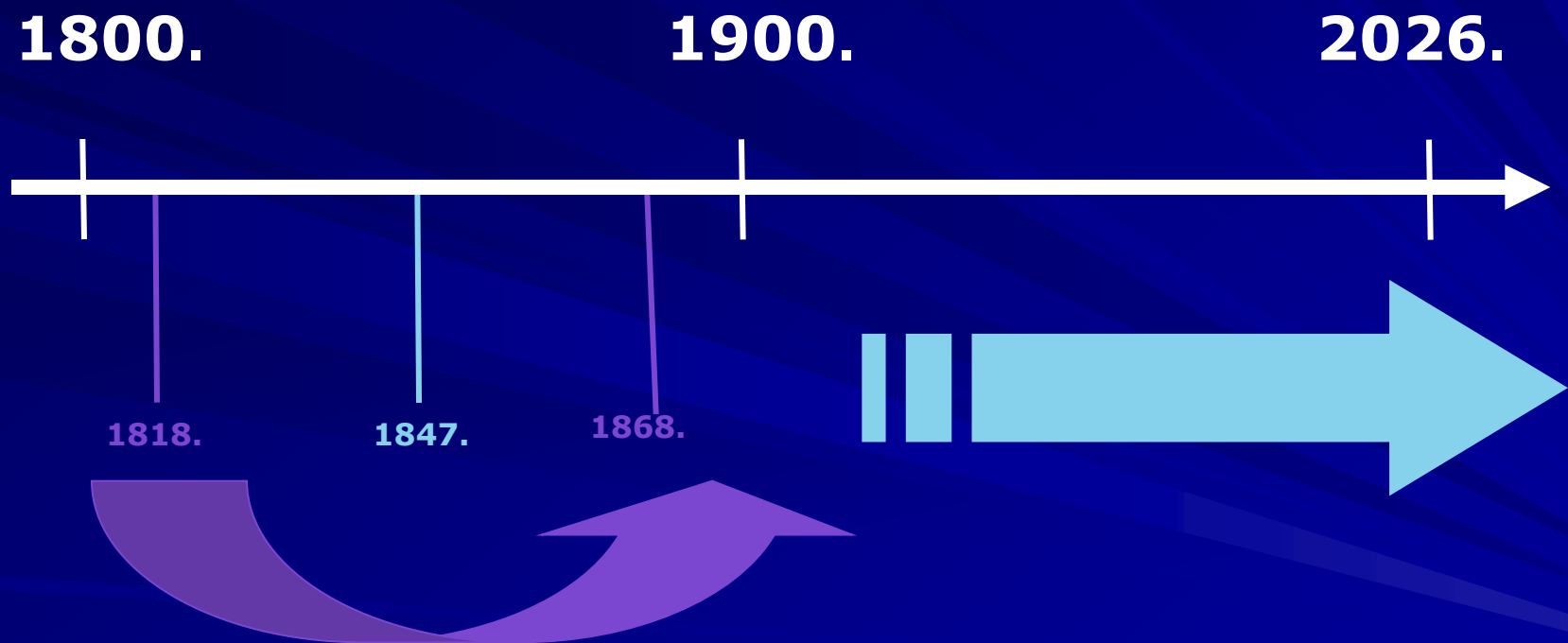
- Неке слабости заједничког **Правописа српскохрватског књижевног језика из 1960.** биле су више него очигледне одмах по његовом изласку, али док је постојало државно заједништво српска страна се уздржавала од било каквог иновирања правописне норме.
- Истина, повремено су вођене расправе и разговори о мањкавостима правописне норме, а најстудиознији рад објављен као **Прилози правопису**, заправо је резултат трогодишњег рада десет лингвиста из Новог Сада, Београда, Никшића и Сарајева.
- **Прилоге правопису** приредили су Митар Пешикан, Мевлида Караџа-Гарић и Мато Тижурица, док су у раду на њиховој припреми поред њих учествовали Павле Ивић, Јован Јерковић, Јован Кашић, Бранислав Остојић, Асим Пецо, Живојин Станојчоћ, Јосип Баотић и Милан Шипка.

Правописно разједињење (ДРУГО)

- После распада **друге Југославије**, оне која је трајала од краја Другог светског рата до последње деценије XX века, званично је постојало језичко и правописно јединство четири истојезичне републике. Заправо, постојало је јединство Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе, док се то за Хрватску не може рећи.
- Наиме, Хрвати су још од 1967. године на језичко и правописно јединство гледали с оспоравањима. Први покушај „бежања“ од јединства била је Декларација о хрватском језику.
- **Српски правопис остаје са двоазбучјем, где се ћирилица бори за декларативну равноправност, двојством књижевног наречја (екавице и ијекавице), отворености и толеранцијом према преузетим речима из других језика, без било каквог затварања и повратка уназад.**

ПРАВООПИСНА (P)ЕВОЛУЦИЈА

ПРАВОПИС СРПСКОГА ЈЕЗИКА, 1993.

■ ПРИРЕДИЛИ:

- М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Тижурица
- Издање *Правописа српскога језика* из 1993. и неколико његових поновљених издања до 2002. године није имало ни текстолошких ни нормативних измена, изузимајући отклањање уочених техничких и коректорских ситнијих превида; издање из 2002, а наравно и сва каснија издања до 2010, прати знатно потпунији речник (допуне је урадио М. Тижурица).

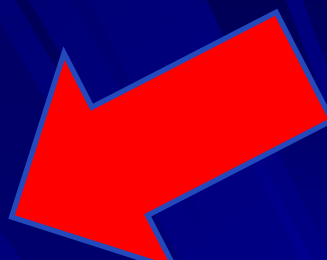
ПРАВОПИС СРПСКОГА ЈЕЗИКА, 2010.

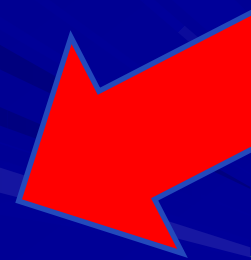
- ПРИРЕЂИВАЧИ из 1993. НИСУ МЕЊАНИ.
- **РЕДАКЦИЈА ИЗМЕЊЕНОГ И ДОПУЊЕН ИЗДАЊА:**
- (М. Тижурица, главни редактор, Милорад Дешић, Бранислав Остојић, Живојин Станојчић)

У ПРИПРЕМИ ЈЕ НОВО ИЗДАЊЕ, НЕ НОВИ ПРАВОПИС!

- Матица има свој правописни пројекат
- ПРАВОПИС СРПСКОГА ЈЕЗИКА, који има своју правописну комисију и она се стара о осавремењавању правописне норме.

Савремено стање

- Активност Матице српске; Скуп у Андрићграду (2018) и Београду (2021), Нови прилози српском правопису (две књиге), 600 страна
 - Нови правопис = ново издање
 - ВАЉА ЈОШ УРАДИТИ:
 - а) Речник уз правопис
 - б) Редиговање коначног текста правописа и његова припрема за штампу.
 - План је био да се заврши до 2024. године, доста је урађено, али не знам када ће бити завршен посао и када ће бити доступно ново издање, неће ускоро...
-

Дилеме и питања

- Поставља се питање колико и када вреди мењати норму.
- „Правописни приручници спадају по правилу у најдосаднија језикословна дела. Обично су то високоформализоване и схематизоване књиге, писане по моделу: начело – правило – изузеци “ (Николић 1994: 243).

САВРЕМЕНО СТАЊЕ

- Ако се осврнемо на све четири истојезичне републике бивше Југославије, данас засебне државе, правописна ситуација је таква да имамо четири правописа, с националним именима.
- **У Хрватској** се појавило више конкурентских правописа, сви носе атрибут ХРВАТСКИ.
- Српски ентитет у Босни и Херцеговини (**Република Српска**) користи правописе из Србије, Муслимани користе **Правопис босанскога језика (1996)** Сенахида Халиловића, Хрвати правописе из Хрватске, **Црна Гора**, Црногорски правопис.

ПРАВОПИСИ КРАЈ 20. ВЕКА

На крају XX и почетку XXI века четири истојезичне републике српскохрватског језика постале су самосталне државе.

Политичка самосталност донела је и нове (националне) правописе:

1. Правопис **српскога** језика, Матица српска, 2010.
2. **Хрватски** правопис, Школска књига, 2011.
3. Правопис **босанскога** језика, Препород, 1996.
4. Правопис **црногорскога** језика, Министарство..., 2010.

САДРЖАЈ ПРАВОПИСА

- Писма
- Екавски и ијекавски књижевни изговор
- Гласовне промене и гласовни односи
- Писање великог слова
- Састављено и растављено писање речи
- Растављање речи на крају реда
- Скраћенице
- Интерпункција
- Писање имена и речи из страних језика

Писма

- *Правопис српског језика о писмима говори на седам страна (ПСЈ 2010: 15–22), уз истицање да „Основ савремене европске писмености чине три писма – грчко, латинско или латинично (латиница) и ћирилско или ћирилично (ћирилица)” (ПСЈ 2010: 15).*
- *„Хрватски се књижевни језик данас служи латиницом” (ПХЈ 2011: 12), уз напомену на крају одељка: „Ћирилица и глагољица имају посебан словни ред који се назива азбука...”*

Писма

- У Правопису босанског језика налазимо следеће тумачење: „У босанском језику данас се користе два писма: **латиница и ћирилица**“ (ПБЈ 1996: 15).
- Најновији правописни приручник на подручју бивше Југославије је Правопис црногорског језика и у њему налазимо следеће тумачење о писмима: „У савременој употреби у Црној Гори равноправна су два писма: **латиница и ћирилица**. И латиница и ћирилица су словна писма. Састоје се од 32 слова (графеме)“ (ПЦЈ 2011: 15).

Екавски/ијекавски књижевни изговор

- Само се у Правопису српскога језика говори о системској замени некадашњег гласа „јат“: „Српски књижевни (стандардни језик) има два равноправна изговора: екавски и ијекавски. Разлика се заснива на замени старог вокала „јат“ (у ћирилици се обележава словом ѣ а у латиници са ѓ).
Избор између два изговора је слободан, уз само једно ограничење: није допуштено њихово мешање, ни у говору ни у писаном тексту.
- У Хрватском правопису о екавском изговору нема ниједне речи, већ само објашњење о двогласнику *ие* који се у „стотину година готово непрекидно пише *ије*“ (**ПХЈ 2010: 23**).

Екавски и ијекавски књижевни изговор

- *Правопис босанскога језика* има посебно поглавље, *Правила ијекавскога изговора*, на осам страна, где се каже: „Некадашњи глас јат (ѣ) у ијекавском изговору, који је основа босанскога стандардног језика, има рефлекс ије.“ (ПБЈ 1996: 124).
- *Правопис црногорскога језика* јасно каже да је у Црној Гори нормативан само (и)јекавски изговор и да је овде посреди црногорска ијекавштина. Занимљиво је да се икавски и екавски изговор потпуно изједначавају. О екавском изговору у Србији нема ниједне речи.

Писање великог слова

- Писање великог слова обимно је поглавље сваког правописа, па смо се определили да овде упоредимо правила за писање назива историјских догађаја, небеских тела, као и назива за верску, стручну и професионалну припадност.

- **РАЗЛИКА У ПРИМЕРИМА**

(Аф ганистански рат, Хусинска буна, Цазинска буна, Поф алићка битка, Битка на Жучи, Битка за Пљевља...

Скраћенице

- Овде наводимо само скраћенице за следеће рећи: *господин, госпођа, госпођица, магистар и доктор:*
- **ПСЈ** – *г., гђа, гђица, мр, др;*
- **ПХЈ** – *г. и госп., гђа, гђица, др., мр.;*
- **ПБЈ** – *г. и госп., гђа, гђица, др., мр.;*
- **ПЦЈ** – *гдин. гђа, др, мр* (нема примера за именицу *госпођица*).
- У правописима нисмо могли наћи потврде за све примере, али је јасно да је разлика само у писању именице *господин*. Негде се јављају дублети (хрватски и босански), а негде не (српски и црногорски), негде је само *г.* (српски), а негде *гдин.* (црногорски). Именице *магистар* и *доктор* према српском и црногорском правопису пишу се без тачке, а према хрватском и босанском с тачком.

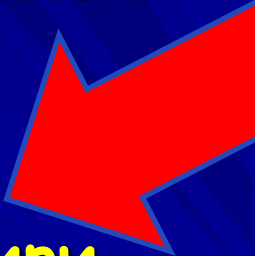
УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

- Сав плурализам ранијег српскохрватског правописа пренео се, на различите начине, у сваки појединачни правопис.
- Све посебности које се могу срести у појединачним (националним) правописима не доносе ништа суштински ново, већ су увек посредни она решења која су се сусретала у језичком и правописном заједништву од краја XIX до краја XX века. Отуда је и данас актуелно оно што је о српском правопису крајем XX века написао М. Пешикан, а што се може односити на сва четири „истојезична“ правописа:

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

- „Од победе Вукове реформе у српској језичкој култури није било великих правописних преокрета. Извесна мењања правописних правила имала су карактер дораде, разраде и трагања за решењима која ће бити у што бољем складу с природом књижевног језика, али увек и с његовом вуковском основом. Укупан ток српске језичке културе имао је карактер еволуције, а не прерада, коренитих реформи или преокрета“ (Пешикан 1996: 171).

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

- Настајањем нових правописних приручника на подручју бившег српскохрватског језика настају и нека нова правописна решења.
 - Наиме, нови правописни приручници су увек доносили извесне (мање) промене неких решења и тиме се, на неки начин, дистанцирали од ранијег заједничког (српскохрватског) правописа.
 - **Разлике у правописним решењима између четири правописа су занемарљиве. Скоро би се могло рећи да ни у једном правопису не постоји ништа чега нема у још неком постсрпскохрватском правопису. У суштини, ништа се није променило, осим што се језици, тј. правописи другачије зову.**
-

Закључак

- Данашњи правопис српског књижевног језика и његова решења јесу, **у правом смислу, резултат правописне еволуције код Срба од 1818. г. и Вуковог Српског рјечника.**
- Тај еволутивни ток, оптерећен компромисима, имао је мањих измена, али не и великих правописних преокрета.
 1. Белић, *Правопис српскохрватског књижевног језика* (1923),
 2. *Правопис српскохрватског књижевног језика* из 1960. године Матице српске и Матице хрватске и
 3. *Правопис српског језика* из 1993. године Матице српске. (измењено и допуњено издање из 2010).

ТРАГАЊЕ ЗА БОЉИМ РЕШЕЊИМА (?) + АНЕГДОТА!

